

Naslovna stran vsebine prispevka k drugim delu
zgodovinske knjige Španskih borcev.

K prvim delu zgodovinske knjige sem oddal tov. Marvin Albinu en izvod v Ljubljano 1954 leta za ca 13 pod listkov pod naslovom odlomki iz dnevnika NOV Španije objavljen 1947, 1948 leta v zasavskem udarniku v Trbovljah.

Prispevek k drugim delu zgodovinske knjige je v glavnem borba 5 letnega boja v taborišču južne Francije naših borcev za svobodo, lahko opredelimo na 3 faze.

- 1..... Razbiti glavni cilj reakcionarnih sil zapadnih držav, da bi nas s stradanjem in epidemije fizično uničili.
- 2..... Iskati možnost naših zavedbih članov kako najti način kolektivnega izhoda iz taborišča.

Naša skupina iz Jugoslavije je imela na dnevnem redu kako se prebiti v Jugoslavijo, da bi doma imeli priliko pomagati ostalim tovarišem v domovini pripraviti ljudstvo za borbo proti morebitnem napadu fašizma na jugoslavije.

- 3..... Borbe v taborišču južne Francije ostalih tovarišev za življenje in smrt od lakote .

Debeno Juan.

P.p.m. En izvod prijave je v
predmetno katalonško dnevniko.
Ne bo imajo quodlibet vse prijave
se nepravno ostro, boste lahko
dobiti to prijavo v predmetno.

Felipez

Pri razerožitvi Inter brigad in del španske vojske od 9. do 14. februarja 1939 leta na Francoski španski meji, se je vršilo na podlagi pritiska mednarodnega fašizma v svetu.

Španija je bila poizkusna tarča in je bil pojav oborožene ga spopada na mednarodni areni. Vsak oborožen in ne oborožen s popad vsebuje zmage in umik med delavskim razredom in kapitalistom. Ne- posredna senca nemškega in italijanskega fašizma se je odrazila tudi na francoskih tleh.

Pazvidno je bilo iz tega, da je francoska komanda na državni meji ni niti izkazala časti našemu hrabremu vodstvu španske republike in demokratični vladi Negrin, kateri so nas in španske narode spremljali do francoske španske meje.

Ob pirenejskih hribov na francoski meji do zloglasnih taborišč v južni Franciji je nas tretirala francoska kolonialna vojska z brožjem do Sant. Ciprien in Argélés zur mer, že na d dvednevem pešačenju po francoskih cestah smo spoznali razliko demokracije.

Trudni in lačni smo drugo noč potovanja prispali v pošitniško kolonijo Argeles zur mer.

Naše organizacije so bile razbite in naša preskrba ni mogla več poslovati, ker so jih francoski vojaki afrikanske čete na silo preprečevali. 13. februarja 1939 leta zjutraj smo se dvignili iz morskega sviža na nepregledni morski plaži sredozemskega morja, kateri je bila brez vsake rastline, pokrita je bila z najboljšim morskim svižem in na oko neprecenjenim množicam civilistov iz Španije in španskih vojakov.

V morskem viharju sredozemskega morja, kateri je bil februarja meseca zelo hladen smo tekali sem ter tja kakor v norišnici in se poskušali ogreti brez ognja in zavetja, ki ga ni bilo. Živina ki je prišla z nami iz Španije je mukala, koze in ovce so meketale od mraza in lakote.

Pod prostim nebom v morski svišč zariti kot krti so bili poleg zdravih, težko ranjeni, bolniki, otroci, žene in starški, kateri so bežali iz Španije z svoje skromno imovino, katero jo je imel španski reven kmet še iz španske fevdalne dobe.

Toda imeli so upanje, da v Franciji ne more biti slabše kot je bilo v Španiji pred letom 1936 do prevzema ljudske oblasti, katero španski narodi ljubijo kot svoje ljudske oblasti.

Za nami na plaži Argeles zur mer je francoska kolonialna vojska pod komando belih oficirjev z bliskovite naglice napravila več kilometrov dolgo in močno bedečo žico, za katero je bilo nas koncentriranih ca 50.000 ljudi, brez vode, strehe, hrane in kurjave. Pred nami je ležalo pusto in hladno sredozemsko morje. Uživali smo slano morsk vodo, katero uživanje je bilo proti vsakem mednarodnem predpisom higijene.

Morski valovi so pljuskali po mrličah in odprtih straniščih ob robu morja. V nekaj dneh se je razpasla silna epidemija med nami, navzlic hladnemu vremenu.

Mednarodne sekcije v taborišču komunističnih partij so se posvetovali, kaj storiti, ker je nam pr etila smrt, lakota, in zima, poslali smo najboljše člane naše komunistične organizacije, ki so obvladali francoski jezik, da bi se posvetovali s francoske vojaške komando s predlogom, da bi poskrbeli saj za minimalne človečanske pravice ljudi, katere je pregnal Franco režim iz Španije in svojega ognjišča.

Argélés zur mer je francosko kopališče v južni Franciji

Naši zagovorniki so na leteli pri francoskem poveljniku na gluha ušesa. Španska sanitetna ekipa je medtem časom postavila nekaj šotorov za prvo pomoč ranjencem in bolnikom. Šotore in medikamente so španski zdravniki pripeljali še iz španskih bolnic,

Zdravniki so delali dan in noč, da se reševali tene, ki so bili pomoči naj bolj potrebni. Pošiljali smo protestne note francoskim parlamentarnim skupinam v Pariz, pri desničarskih strankah v parlamentu so bili naši protesti izžvižgani s protipredlogom, da je treba nas čim prej likvidirati, vse kar je prišlo iz Španije.

Po nekaj dneh naših manifestacijah ob bodeči žici se je naše stanje toliko izboljšalo, da smo dobili na 12 ljudi 2 kilograma kruha in eno sardino dnevno, tudi nekaj kurjave so nam dali, da je španska kuhinja pri pravila enkrat dnevno nekaj tople hrane za bolnike.

Ko so francoski državljani zvedeli za početje francoskih generalov in oficirjev v taborišču so dnevno prihajali do bodeče žice in so se z nami pogovarjali o organizaciji in pomoči od zunaj, čedalje več paketov z cigareti in hrane je prihajalo šez žico k nam, ko se osebno nosili nam pomoč, sicer je francoska kolonijalna vojska skušala to preprečiti, češ da je prepovedano z nami govoriti, ker sme nevarni kriminalisti, tako so bili poučeni vojaki od svojih pr edpostav ljenih.

V teku meseca februarja in marca se je naša prehrana izboljšala ne po zaslugi francoske vojaške oblasti, nego od mednarodnega prednega ljudstva, katero je nas poslalo v Španije v berbe proti fašistični poštasti, kateri je grozil uničiti vse napredne narode. Da smo ostali še živi se moramo zahvaliti solidarnosti vsega revolucijonarng ga ljudstva sveta. Obilno so nam pošiljali v internacijska taborišča južne Francije hrane, obleko in medikamente za zdravljenje.

Vse to ekonomsko vprašanje smo zaupali našim zvestim tovarišem, ki smo jih poznali iz preteklih borb v Španski republiki, med njimi je bilo več borcev in oficirjev jugoslovanske narodnosti, kateri so dajali vzgled tovarištva estalim skupinam mednarodnih brigad.

Navzlic vseh diskriminacij naših predstavnikov pri francoskih vojaških oblasteh- so ukrenili vse potrebno, da bi nam bile boljše, večkrat so jih tudi zverinsko mučili v svojih posebnih zaporih. Največkrat smo zvedeli prekasno, da so jih mučili.

Pred množičnim protestom za taka dejanja je imela komanda da francoske vojske respekt, ker je zgledala, da se bo same osvebedi lo na 10.000 ujetnikov, postavljeno je bilo polno mitraljezev ob vsa ki teki nepravilki.

Življenje za bodečo žico je teklo dalje, francoska vojaška komanda je izdala ukaz, da se morajo ženske od svojih zakonskih možev in otroci ločiti od svojih starišev, za katere je bil pripravljen drugi loger nekje v bližini, kjer so bile postavljene zasilne barake. V treh mesecih bivanja pod milim nebom na morskem pesku v Argeles sur mer je pomrlo na stotine otrok, ranjencev, bolnikov in starejših ljudi, tudi nekaj naših težko ranjenih je podle gle tej francoski civilizaciji, pokopavali smo podlegle žrtve ob robu morja v merski pesek.

Francoske bolnice so bile za nas zaprte in nedostopne, ker so imeli člani 200 francoskih boga tih družin strah, da bi naši borci govorili resnico med francoskim narodom v od-nosih francoske komande do nas in španskega ljudstva. Zdravili smo se v lastni ambulanti za bodečo žico, katere ambulate so vodili naši zdravniki, ki so prišli z nami iz Španije.

Po več uglednih obiskov delegatov mednarodnega RK iz Švice in francoskih parlamentarnih skupin se je naš položaj znatno izboljšal. Konec maja 1939 leta smo morali nas preseliti ca 300 km daleč v bolj humano taborišče. Campo de Gurs B Piraney, tukaj smo prvič spali pod streho in na slami, tu smo bili redno preskrbljeni s hrano, urejene so bile tudi kuhinje. Vsak narod, ki se je izbral svoje barake. Slovenci so zasedli barako št. 27.

V dveh mesecih v novem taborišču se je skeyvale nelecljivo prijateljstvo med vsem narodom, ki so utrpeli iste usode. Razvila se je tudi kulturpolitična dejavnost med nami in španskim narodom-tovarišem.

Zacela se je druga svetovna vojna, kakera nas ni presenetila. Naše politične organizacije na študijah so zavzele pravilno stališče za neudeležbo na imperijalistični vojski in tega gesla smo se držali brez nepomembnih izjem.

Politično delo je bilo dobro organizirano. Imeli smo nacionalne konference in tudi po potrebi mednarodne pogovore z delegatom vseh narodnosti, v tem taborišču je bilo okoli 40.000 ljudi, največja skupina je bila španske narodnosti. Po izbruhu vojne je bila naša zunanja straža okoli bodeče žice zamenjena in pomnožena z mobiliziranimi francoskimi vojaki, kolonijalna vojska je morala odhajati na fronto na francoske nemške meje.

Prve dni po izmenjavi straže je bilo za nas težko, ker je francoska komanda razširila med mobiliziranimi vojaki vesti, da smo mi nemški ujetniki, fašisti iz Nemčije. Sicer te vesti so morale v par dneh utihniti, ker smo stražarjem preko žice dopevedali, da nismo, fašisti iz Nemčije nego španski borci, ker smo geverili fran- ceski jezik, smo se lahko spoznavali z nevo francoske straže ob bodeči žici, postali so med njimi in nami prav dobri odnosi. Prinašali so nam celo cigarete in tudi vino, vse kar smo naročili.

V zadnjih par mesecih pred izbruhom druge svetovne vojne 1939 leta in tudi še v začetku 1940 leta se je poslovalo od nas mnoge španskih soborcev iz vseh borzuoaznih demokratičnih držav sveta, same, iz totalitarnih držav ni moglo biti nobene rešitve, ker bi prišli izpod kapa na dež - med slednje smo spadali tudi Jugoslovani.

Francoska vlada se je na vse kriplje prizadevala, da bi nam prepričali svedobe. Meksikanska vlada iz la tinske Amerike je poslala več potniških ladij v francosko pristanišče Bourdeu, da bi ukrcali svoje rejake, ki so se borili v Spaniji in španske pilote ter ostale španske vojake, ranjence, bolnike, ženske in otroke, vendar ta meksikanski konvoj potniških ladij se je moral vrniti prazen. Po 14 dneh čakanja iz pristanišča Bourdeu nazaj v Meksiko.

Predstavniki ruske vlade v Franciji so si tudi prizadevali da bi osvedobili iz francoskih taborišč ranjence in bolnike ravne tako totalitarnih držav, med njimi je bilo tudi nekaj španskih borcev jugoslovanske narodnosti, ki so odpotovali v Rusijo.

Ob vsaki priliki, ko so odhajali od nas naši soborci na svedobe, smo organizirali pred odhodom tem tovarišem prave mednarodne ljudske rajanje, umetne igralske skupine so pripravile lepe humo- ristične programe s politično vsebino, imeli smo tudi svoj orkester v taborišču, vsak kdor, ki je odhajal od nas na svedobe, je odnesel od naš najboljši utis tovaristva in solidarnosti, za spomin so bili srečniki, ki so odhajali obdarjeni s albumi, slikami iz našega življenja in berb španskega naroda iz Spanije, ter deli našega umetniškega dela za bodečo žico v južni Franciji. Izdelevala se je v glavnem prstani iz kgs-ti, okvirčki za slike, šah figure iz kosti, alijumijas- ti aviončki in razni portreti. V trenutku odhajanja naših soborcev je za slovo vedno zaigrala naša gudba demotežne pesmi in naša himna internaciionalna ter himna španske republike.

Omenjena demokracija za bodečo žico v Campo de Gurs ni trajala več kot do jeseni 1939 leta. Naše vrste španskih prostovoljcev so postale redke. Tudi naša taktika se je morala spremeniti z kolektiv- no osvedobitvijske vsebnosti ni bilo več mogoče računati.

Predstavniki stare jugoslovanske oblasti v Parizu in Marselju so po svojih diplomatskih petah preprečili nas osvoboditi na naše prošnje za izdajanje uradnih listin, kateri bi potrdili, da smo jugoslovanski državljani se odklonili, največkrat na take prošnje niso niti odgovorili.

Pri prediranju nemških fašističnih armad pri i svojih ofenzivah pozno jeseni 1939 leta in pozimi 1940 leta, kateri so pregarili belgijske in holandske meje je francoska vojaška komanda proglašila obsedne stanje v koncentracijskih taborišcih po vsej Franciji kamor se jih trumamo zapirali vse sumljive ljudi. V tej razburkani dobi je naša partijska organizacija v taborišcih južne Francije pravilno ocenila politično situacijo in ne varnost v kateri smo se nahajali, brez večje povezave CK francoske komunistične partije je jugoslovanska skupina španskih borcev bila najbolj mogočna in enotna organizacija v logerju de Gurs B. Pireney in je dajala vzgled os talim skupinam mednarodnih brigad, kako se je treba boriti, da ne postanemo žrtev in plen imperijalistične vojne, potrebno je bilo spretnosti in izvedba akcije o pravem času, pri teh akcijah so padale žrtve tudi v lagerjih, med nami so bili posamezni špijoni in izdajalci ala Pufler in neki madžar oba po cinu kapetan v španski republiki, kateri so že prišli v Španijo kot fašistični špijoni.

Zgodaj spomladi 1940 leta so francoski emisarji pooblaščenca francoskega poveljstva nekoliko bolj humane pristopili k nam v najranjost logerjev in začeli zbirati prostovoljce za francoske vojske na fronti. Pogoje za vstop v francosko armado so publicirali v dnevnih časopisih, letake in plakate po vseh barakah, češ da se vse demokratično ljudstvo bori proti nemškemu fašizmu, da bi tudi mi, ki smo se borili v Španiji ne moremo stati ob strani," so naglašali letaki.

Le redki so bili ti ki so nasledili te lepe zvonce in propagandni, čez nekaj dni se je ovca spremenila v volka. Proglašili so, da se morajo posamezne skupine po narodnosti postrojiti pred komando mesta, prvi so bili poklicani jugoslovanska skupina. Nestrpno smo čakali se ve pod stražo, da pride komandant logerja, kateri je nam v grazečem tonu dejal, če se nečemo prostovoljno odzvati pozivu in braniti interese demokracije, da bo nas poslal v afriškansko Saharo na prisilno delo.

Pri naših borcih je nastala ~~grobna~~ tišina. Nihče ni dvignil roke, vsi smo razumeli besede komandanta logerja, kaj pomeni prisilno delo v Afriki te smo dobro znali, vedeli smo, da iz Afrike se od nas ne bo nihče več vrnil živ nazaj. Na te besede komandanta smo enotno kot en mož na ves glas protestirali. Po našem protestu se je komandant umaknil v svojo pisarno.

Čez nekaj časa je prišel sluga od komandanta iz pisarne s seznamem in je pozval vse navzece, kakor je ukazal, da moremo posamezno vstopiti v pisarno posamezno k komandantu. Jaz sem bil bolj pripravljen, na vprašanje sem odgovarjal kakor vsi ostali tovariši.

prvič, da nečemo svobodo.

drugič, da je to imperijalistična vojna.

tretjič, da nečemo svoje demovine.

tak je bil naš odgovor. Na vprašanje komandanta logerja.

Po prvem neuspehu komandanta logerja se nas spremljali v barake nazaj. Za prostovoljni vstop v francoske enote je rodil neuspeh že tudi zaradi tega, ker je nas francoska komanda že več kot leto dni tretirala še slabše kot fašisti.

V raznih francoskih taborišcih smo bili zaprti zato, ker smo se v Španiji borili tudi za francosko demokracijo, vendar de tega speznanja francoski oficirji niso prišli zaradi tega, ker se že med naše oboroženo borbo v Španiji sabotirali, dobavo orožja preko francoske španske meje 1937 -1939 leta. V nekaj dneh, ko so Francozi nalleteli na organiziran odpor vseh internirancev so taktike spremenili,

Ponevno je bilo na vrsti baraka in predmet brutalnega napada skupina Jugoslovancev v eni izmed barak, kjer je bila jugoslovanska skupina najmočnejša. V zgodnji jutranji uri, ko je bilo še tema se slišali tovarni avtomobili, nato silno upitje francoskih vojakov, med masami barakani smo v dveh minutah bili vsi pokonci ter smo opazili, da je naša sosedna baraka obkoljena in patrolje se krožile med esem ekoliških barakan, vrata in okna se morala biti zaprta. Pri obkoljenih barakah je bila dvojna straža pri vsakem oknu in vratih se stali stražarji z avtomatičnim orožjem.

V barake, kjer so bili naši borci se vstopili oficirji s pištolami v rokah, ko se kricali da naj vstanejo in da spremijo za ed- ned, naši borci tega ukaza niso ubogali, pokrili so se čez glave s ko- cani-edeje, da niso stisnili vpitja francoskih oficirjev. V 15 minutah smo ostali mobilizirani na tisoče setrpinev in smo sprejeli napadalce s pesniže Marsaljeve in internacionale, vojska je naš začela razganjati s puškami po naših glavah se sekali s kopitom, nastala neenaka berba gelerški in do nob oboježena sila.

Brez moči smo morali ed daleč opazovati ka ko se naše tovariš riše metali na tla in jih pretepali, na pol žive so jih nosili v bli- žini pripravljene tovarne avtomobile, izpraznili so vse barake. Po naši o rganizaciji smo zvedeli, da se jin odpelja li v avtopark, kjer so jih postavili pred zid. Tam se morali mirno stati s celem obrajeni proti zidu.

Pr. treh
Po teh urah tega mučnega stanja ob židu se naše setovari še transportirali v spe cijalne barake, katera je bila posebej obda na z goste bodoče žice in posebna straža ekoli barak. Baraka ni imela okna. V teh barakan so jih držali zaprte 40 dni. Prve tri dni in tri noci so morali prebiti brez hrane in vede ter edeje, ostali smo zbirali za njih po barakan čokolade, edeje in koristne vitamine. Teda več teh tovarišev je padlegle bolecinam. Mobilizacija v taberišču ed francoske komande v tem smislu se je nadaljevala. Pri ostalih narodnih skupinah a naša jugoslovanska skupina je imela edslej mir.

Španskim tovarišem se postavili ultimati nazaj v Francove Špan ije ali v francoske delovne čete, prve masilne mobilizirance so os trigli na čiste, iz solidarnosti ed masilne mobiliziranih tovarišev in protesta proti nasilnežen smo se ostrigli vsi interniranci po celem la gerju. S tem smo hoteli prikazati naše smetnost Francozem.

Vojna v Holandiji in Beneluks državah je tekla dalje brez mas. De spomladi 1940 leta se interniranci v Campe de Gurs B.P. razvili prave umetniške obrt.

Slovenci so postavili pred svoje barake štev. 27 v dvojni v velikesti slovenske ga književnika Gaakarja. Umetno izdelan iz ilovice. Katalonci iz Španije so postavili pred svoje barake iz ilovice svoje g- priljubljene ga prvaka anarhistične stranke Katalunije. Durutija, kateri je padel na fronti pri Madridu novembra meseca 1936 leta.

Vse skupine, ki so ostale v lagerjih so bile kompaktno orga nizirane in ed sevejno pevezane, imeli so tudi več ali manj svoje nacije nalne kulturne politične p- ograne in umetniške dele v svojih barakan. Vecji del knjižnic iz Španije je prišlo z nami, dobili smo tudi belepe knjige ed zunaj. Učili smo se tudi francoski jezik.

Razstava umetniških del v legerju 1939 leta, ko se nacional ne skupine razstavili svoje umetniške dele v legerju je vzbudilo izven bodoče žice velike pozornost v francoski javnosti. Razstave je obiskalo na stotine ljudi iz ekoliških mest in vasi. Obiskali so naše razstave tudi vojaške esebnosti, med njimi je bil tudi general Gannele in ed kata rega se goverili, da je bil edini simpatizer ed francoskih oficirjev španske republike.

Pri prediranju hitlerjanske vojske pri pomladanski ofenzi vi 1940 leta v Belgiji je nastala silna panika v Franciji. Potem ko je Belgija kapitulirala, belgijski kralj je svoje kraljevino prodal Hitler ju. Danvi so minevali, Hitler je nadaljeval svoje bliskevite ofenzive po Franciji. De Blum vlada v Parizu je sklenila, da se pr eseli v prista - nišce Bourdeu, čim bližje Anglije.

Generali in oficirji so bili v obupnem stanju, francoski vo- jakji niso hoteli umirati v interesu imperijalistične vojne, metali so svoje orožje ed sebe proč in so se preoblekli v civil obleko, kolikor je bilo njim te mogece.

Nekaj tednov pred francoske kapitulacije so nas evakuirali iz legerja de Gurs in so nas poslali v kaženske legerje Campe Vernet Arlege. Nekaj naših vodilnih tovarišev je bilo že v tem legerju

delj casa zaprtin.

V tem kazenskem mestu za bodoce žice se bile barake, ki so vsake barake matrpali 275 ujetnikov. Tukaj je bila stroga discipli na. Te so nam naši tovariši pripovedovali kateri so že po vec mesecih manjali v taberišcu, pa tudi preskrba je bila 50 % slabši od prejšnjega lagerja. Ob prihodu v nove taberišce Vernet smo morali vsi skozi re-sete, vzeli so nam vse literature in vse znake v vezi z naše borbe proti fashistični tiraniji, slike, fotografije in ostala umetniška dela. Zacel se je Hitlerjev režim pod komando francoskih la Crua de Feu oficirjev/ogajani kriz?.

Agenti in spijoni so budno opazovali dele naših tovarišev zaradi tega so nam s organizacijske močbili. Nas Jugoslovane so razdeli li po raznih barakah, katere so bile ločne in je bila vsaka enota bar- rak posebej obdana s 4 meter široke bodoce žice Campe A.B.C in take dalje. Navzlic temu smo bili organizacijske pov ezani. Vecja skupina nas Jugoslovancev je bile v baraki 38 C.

V Pariz se pr ispele Hitlerjeve armade julija avgusta 1940 leta. Vse je panicno bežalo proti jugu. Katastrofa francoskega naroda je bila popolna. Sledila je kapitulacija tudi francoske vlade in vojske. Ministri in generali so je popihali cez kanal de la manche v Anglijo. Nova francoska vlada je bila sestavljena, na celu Petain -Laval, kate ra je sprejela brezpogojne kapitulacije Francije, nemški fashist i so bili pijani zmage.

Za nas v lagerjih se momentalne situacija ni mnogo spr e- nemila. Komanda in vojska, ki je nas cuvala je ostala ista, le obroki hrane so se skrcili na minimum, ker pr itezb in javnih protestev ni bile vec negece izvajati. Casopise iz Švice in drugih naprednih držav nismo vec dobivali. Vse je bilo zabranjeno, da ne bi zvedeli kaj j se dogaja izven naših legerjev.

Orientacija smo morali črpati le iz profashističnih case- pisov Nemcije in Francije, kateri so bili pod oznake fashističnih bar- barev. V naših taberiščih se se pojavili gestapevski in Obr agenti in se preg- ledali spise vseh narodnosti, ma te so likvidirali vse antifashiste nemške in italijanske na rednosti, kateri so bili kompre mitirani, posebno ene ki se se borili v Spaniji v Garibaldi brigadi in Nemške polit emigrante, kateri so imeli tudi svoje 11. brigade v Spa niji.

Pe uvedbi novega režima vlada Petain Lavalpo kapitulaciji Francije. 1940-1941 leta so uvedli i novi vladarji v lagerjih tudi nov režim. Odredili so pr i ujetnikih, da se mora dnevno udeležiti 60 poli ticalnih pripornikov lagerja pri pozdravu francoske zastave. Pri teh ceremonijah so francoski vojaki igrali novo francoske himne pri dvi- ganju zastave na dreg. Ob glavnem vnedu, kjer je stala dvejnja straža z orožjem, masa castna četa v ceklah je morala stati mirno, pri omjenih ceremonijah smo imeli vedne občutek ponižanja francoske realucije in pariskih kumunardev ki se se berili proti tem slicnim diskrimina cijah ze v pr eteklinh stoletjih, kar se je dogajalo v Franciji 1940/1945 leta.

Na nig vaticana iz Rima so postali novi oblastniki med ekup- pacije Francije, tudi pebežni. Zgradili so za bodoce žice tudi cerkev da bi se ujetniki lauke udeležili bogosluzja.

Toda absolutna večina ujetnikov je tak paradoks obsedila - in se bogosluzja odklepili. Za Božicne polnočnice so opetali da ina- je za udeležence polnočnic polne roke dobrin, toda udeleženci polnoč- nic iz apolitičnih legerjev se ugetevali, da se imeli Božij služavai- ni v desni roki kriz, v levi roki pa bic. Nudili so udeležencem pol- nočnic grizljaj, kardamega, kruha in slane vode.

Na Balkanu je bil še živčni nemir pred napadom na Jugoslav- vije. Naša organizacija v južni Franciji je imela dobre veze v demer- vini do napada. Dobivali smo iz demerine znatne materialne pomoc, ta- ke da se jugoslovanske skupine obcudevale vse druge skupine inter- mirancev. Imeli smo dobre organizacijske veze z ustalimi skupinami v taberišcu. Se razume, da je naše vodstvo v Campe Vernet nudilo mate- rijalne pomoc tudi enim skupinam, kateri niso dobivale od svojih or- ganizacij iz demerine nebene pomociker v raznih državah ni postojala nebena organizacija komunističnih partij, da bi njih podprla.

Pe mejen mnenju, da se prišla tajna navedila za nas iz C.K.K.P.J. po kapitulaciji Francije, da se moramo vrniti za vsake cene v demerino, kder ni politične kompromitiran se je glasilo naše geslo, ke je prišla nemška fashistična komisija septembra ali oktob- ra 1940 leta k nam v leger Vernet? Nemški fashistični komisiji smo se priglasili vsi, ki nismo bili politično kompromitirani, vendar so Nemci registrirali same tiste naše tovariše, kateri so imeli esebne listine, ki se izkazale, da je jugoslovanski državljan. Brez teh lis-

listia se Nemci nas zavrnili. Čez nekaj dni po tej registraciji smo se poslovili od naših tovarišev, ki se odhajali v negotovost, mi ostali smo slutili, da se bo z njimi najhujše zgodilo. Sedaj ko se popolnoma v rokah nemškega gestapa. Nestrpno smo pričakovali vsaj ene crtice od njih, toda čakali smo zaman, pomirjani smo bili ko smo svgedeli 1944 leta, da so se prebili 1940 odtosno 1941 leta v domovine.

Mi smo ostali dalje in čedalje pod težjim pogojem v Campo Vernet do 1944 leta. Nas je bilo vedno manj, ker jih je naštevila o podlegle lake ti in bolezni.

Napad na Jugoslavije fašističnih osvajalcev aprila 1941 leta je bila naša vez med nami in domovine pretrgana, od tedaj nis-
mo dbrili
mo več pričakovali nobene pomoči več od zunaj. Od naših tovarišev *igralne camp*
kateri so *mo* pripravljali kurjavo v bližnjih gozdevin za komande logerj ja smo iz ilegalnih casepisov *mo* zvedeli že jeseni 1941 leta, da se v J Jugoslaviji berije partizani pod vodstvom komunistične partije v gozdevin, te vesti se nam dale življenjske moč in naša moralna se je dvignila.

Po odhodu zadnje jugoslovaške skupine čez Nemčije v domovine 1940 leta smo se cutili esamljeni, ker ni bilo prave orga nizacijske povezave, ker so nekaj naših tovarišev od nas izlecili Francozi, med njimi je bil tudi tovariš Vlačke Begević iz Beograda in in tev. Ilič, naknadno smo zvedeli, da se jih zaprii v posebne zape- re-tennice nekje v Pirenejskih steredavnih trdnjavah, take smo bili izelirani in esamljeni drug od drugega v južni Franciji.

Prestajali smo težke napore v lagerjan prehrano se skrči li na 20 dkg kruha dnevno brez vsakih drugih kalorij, devažali so Francozi iz ekoliških njiv galle repje in pesje odpadke/perje/ buče in divji krompir/Topinambour /Te so kuhali nam v nekkih kotlih v tej svlajski hrani ni bilo nobene maščobe, sadkerja ali cigaret ter maščobe teh benitet nismo več poznali. Take življenje je trajalo od napada fašistev na Jugoslavije ter do 5. januarja 1944 leta..

Brez obleke, perila, odeje in slane smo ležali v lesenih barakan zaviti smo bili v stare vojaške franceske plašče in ebuti v lesene ockle pozimi in poleti. Poleti v vrečini smo se gibali pednevi ekoli barak po selacu, kakor žive senec. *Okoli/bid/ak* ed la- kete in izcrpanosti se je nam delala tema pred očmi, take so umira- li berci za svoje *mo* za bodoče žice v južni Franciji. Mi smo bili obsejeni na smrt, katera ni bila justificirana. Zvedeli smo, da je bil le za nas dobavljeno poleg 200 gramov kruna tudi sladkor in maščoba in 2 cigareta dnevno, toda franceski intendant nam tega ni izdal, ker je nate te predmete predajal za denar koder ga je imel.

Tovariši Spanske ma-rednosti pa tudi drugi, ka teri nie nise bili na črai listi zapisani kot nevarna, da bi zbežali se bili v delovnih ekipah zunaj ta berlšca na njivah ali v gozdevin zaposle- ma, ki se pripravljali li drva za indentature. Navedeni tovariši so se zvečer vračali k pečitku v naše barake, oni se nam prinašali znatno p pomoč od kmetov, keruza, bele zrne ali košček slanina in od casa de casa, se tudi pripravili nam kakšnega koštruna v lager. Tudi mleke so prinesli, seveda te je bilo le kaplja v morju za nas ki smo tenta li le pelevico normalne teže. Zrne ali keruze smo zdrebili z železom in smo na brzino skuhali pred barake pelete brez masti.

Najtežje fizične dele v lagerju so opravljali ujetaki presteveljmo. Za 75 gramov kruna treba je bilo izprazniti dnevno latrine iz logerja in edvažati v reke Arlegá. Te se bile 80 kg težke kible, katere so morali najprej zasiti na reke na dolececa pro ster, od tam se jim maležili po 4 skupaj na phatenarje in jin edpeljali v smeri reke, kjer se jim izpraznili, seve pod obuzrže- mih spram stven.

Ker je bila prega položena po srukevi hosti se je *mo* veda ne mudila prilika, da se ujeli kakega polža ali kače, te je bile za priboljšek in delikatose za nas, prinesli so tudi kake keprive ali druge podobne trave, da smo momentalne imeli nekaj v železou, vse je bile dobre, srečali smo tudi kakega psička, tudi ta je bil naš

plen.

Organizirani tovariši smo se pomavadi prijavili k temu smrdljivemu delu le tedaj, kadar smo imeli namen pobegniti ker je bile te izven žice in mesta je bila gosta ob progi, toda preveč smo bili izčrpani, da bi se nam te posrečile in tudi policija, ki je nas spremljala je budno pazila na nas, večkrat so tudi streljali po tovariših na begu,

Naša Jugoslovanska skupina se je skrčila na konaj 8 ali 9 tovarišev v tem taberišču. Še imenu s bili tov. Djerjević dena iz Beograda, Furlan Slavko in Debeno Ivan in še ki starejši tovariš iz Crne gore, kateri s bili že popolnoma izčrpani. Te naše tovariše so francoski rabijsi poslali v takozvane barake enbegnih. de katerih nismo imeli več prilike, da bi jih obiskali in jim pestregli.

Jeseni 1943 leta je glavni intendant legerja nekoga dne odtrgal 4 kg kruha za naše barake, vpriče nas, ke smo e kruh dvignili za vse naše ljudi v baraki iz protesta za take brezobzirne tatvine komdanta smo takoj dvignili najestrestejši protest na licu mesta ter smo e odklenili dvig ostalega kruha, zaradi tega a se nas zaprli v posebne bunkerje, zato niso naši setovariši v barakah dobili 4 dni nebenega kruha, ceprav je bile te same 200 gramov na osebo, vendar je od tega drobca kruha zavisele naše živije nje.

Pri tej akciji se je ponevno pokazala solidarnost in organiziranost naših tovarišev v ustalih barakah se zbirali drobce kruha, da ni ostala naša baraka brez kruha, iz ambulante se metali preke 4 metre široke žice v vrečah kruha za pr izadete tovariše. Če ne bi bile dobre organizacije KP, ne bi od nas ostal nihče živ v Južni Franciji med druge svetovne vojne.

V teku druge svetovne vojne, ke je fašistični vojni stroj pe žiral milijone ljudi je Nemcem začele manjkati delovne sile in se je periodično pojavila pri nas v lagerju nemška fašistična komisija za dele. Jeseni 1941 in poleti 1942 pa tudi še začetkom 1943 leta so prišli z velike propagande v lager oznanjati, da se naj javine pr estovoljne na dele, kateri kdo želi v Nemčije ali v severne Francije. Obetali so dobre in izdatne hrane, oblike in dobre urejene stanevanje ter popolnoma svebedne krate naje v območju dele višča, pevrhu pa še dobre plače.

Ob vsaki taki propagandni priliki je bilo ^{Skupaj} a upaj zbežanih na tisoče ujetnikov vseh narodnosti. Nemci so imeli svoje telmače s seboj, ki so dobro obvladali španski jezik, kateri so izbrali vse svoje governiške spretnost, da bi nas prepričali za dele v zasedbene cone Nemčije. Teda ob vsaki taki priliki so naši aktivisti v lagerju izkoristili za protipropagande in s tem prepričali da ni nobeden ujetnik nasedel tej le pe zvenci pr opagandi Nemcev. in njegevih telmačev.

Na pel glasno smo goverili našim setropim, da je gover, ki se ga pr svajali, da se te placami agenti Hitlerja. Goverili smo med ujetniki, da je vsake dele za ^{nemce} nemške izdajstvo proti našim partizanom v domovini in našim zaveznikom, ki se berije z erožjem pe vseh kontinentih sveta proti fašističnim barbarom. To so bila naša gesla, katera smo laoirali med naše setrpine.

Taka in podobna gesla so ebredile dobre uspene ne samo za bodoče žice nege daleč izven našega območja v Franciji. Sicer tudi francoskim oblastem v lagerjih ni bilo pe velji, da bi ujetniki odšli na dele v zasedbene cone ali Nemčije, ker bi se sicer tudi njegeve dobre življenje v lagerjih premenale na racun teh internirancev.

Opazili smo že od kapitulacije Francije, ke so Nemci zasedli več kot polovico Francije, da Francozi geji je na splošne posebne nacionalne mržnje proti Nemcem, te so nam zaupali vsi sleji francoskega na reda, s katerim smo le prišli v dotik.

Franceskim nižjim oblastem ni bilo vseeno, da so imeli gestapo agente po vseh večjih industrijskih centrih in mestih na vratu, po vsej Franciji posamezni stražarji v logerju so nam marsikaj zaupali v svojem in mišljenju drugim Francozev so radi debatirali z nami. posebno po velikih zmaganih rdeče armade na ruskih frontah pri Moskvi, Leningradu in Stalingradu, o tem smo s Franceskim stražarjem mnogo diskultirali čim avtor jih dobili posamezne v roke. Čutili smo, da se odnose do nas spremenili, govorili smo s Franceskimi vojniki v logerju o berban naših partizanov v Jugoslaviji, posamezni stražarji so nas obveščali o radio vesteh iz Londona, ki so govorili o hrabri in junški borbi, Titevih partizanov v Jugoslaviji, Take smo bili obveščeni kaj se dogaja doma in v svetu. Vse to nam je dvignilo morale.

Ob kapitulaciji Italije smo opazili tudi pri Franceskih vojakih radost in veselje, čeprav je niso javno izrazili. Pozno jeseni 1943 leta je Kvislings vlada, Petain - Laval verjetno na pritisk Hitlerja izdala ukaz, da se morajo vsi za del o sposobni ujeti niki poiskati po taboriščih in odrediti za prisilno delo v severne Francije.

Organizirali so nabore in zdravniške preglede vseh interniranih vojakov v logerjih, vse kar je še stalo na nogah je terala franceska vojska na železniške postaje Vernet in so jih naložili v živinske vagončke.

Da ne bi mogel med vožnjo nihče izstopiti iz vlaka so vagončke vrata zaklenili z močnimi obovalnikami, ker pa je bila organizacija komunistične partije, vsepovsod v akciji se med transportom organizirali li pbeeg deportirancev v franceske partizane. Vzeli so s seboj orodje svedre in spicaste ročne žage in so izrezali lesena tla v zaklenjenih vagonih, take je uspelo, da je pobegnil celi transport prisilnih delavcev že poprej ko so prispeli v severne Francije.

O naših skoraj štiri letnem bivanju za bodočo žico o Campo Vernet Arlege južne Francije so se naše vrste močno razredčile, ostali smo še samo bolniki in nekaj onemoglih tovarišev v logerju.

Franceska vojska oblast v taborišču je morala cedalje bolj popuščati napram nam storjeni krivici, katere ne morejo nam nikdar povrniti ter tudi ne zdravja, katerega smo izgubili po njegove komande.

Na tisoče svojcev sprašuje kje so ostali neštete žrtve katere kesti trenhije v tih in zapuščenem kotičku v neposredni bližini mesta Vernet ob železniški progi 50 km od glavnega mesta južne Francije Toulouse v smeri proti F. V. A. U. in knježevini Anderi. ob Španski meji.

Franceski oboroženi partizani F. F. I iz Pirenejskih gozdov in bližnje okolice so začeli močno trkati na vrata naših rabičev, kateri so nas 5 let mučili v imenu zapadne civilizacije v taboriščih južne Francije.

Z edstejašnjem drug za drugim naših tovarišev smo premagali vse lakote ter vse žične ograje in bunkerje ter smo se postopoma pridružili franceskim partizanom od začetka 1944 leta.

K O N E C !

*Deberu Jovan
Falešje št. 88. pri Lemberku
Gol.*